

БИБЛИОГРАФСКИ РЕСУРСИ, ПРЕДСТАВЯЩИ ДОБРИ ПРАКТИКИ ЗА ОПИСАНИЕ, ДИГИТАЛИЗИРАНЕ И СЪХРАНЕНИЕ НА АРХИВНИ МАТЕРИАЛИ, И ТЯХНАТА РЕФЛЕКСИЯ ВЪРХУ ОБУЧЕНИЕТО НА СТУДЕНТИ

Събина Ефтимова, Таня Тодорова, Елена Савова

Университет по библиотекознание и информационни технологии

Резюме: През 2018 г. стартира научноизследователският проект „Информационен портал за архивно-документално наследство на Българското възраждане“, Договор № КП-06-Н 25/2 от 13.12.2018 г., анекс ФНИ-2912 от 17.12.2020 г. Основната цел на проекта е създаването на портал, който събира, структурира и систематизира известното ни познание за архивните материали от периода на Българското възраждане.

Настоящият доклад има за цел да представи кратък обзор на съдържанието на тематичните библиографски списъци по проекта, чиито съставители са изследователи от екипа на проекта. Изследва се и тяхната рефлексия върху процеса на обучение на бъдещите специалисти от специалностите „Архивистика и документалистика“ и „Библиотечен и информационен мениджмънт“ към катедра „Библиотечен мениджмънт и архивистика“ при Факултета по библиотекознание и културно наследство на Университета по библиотекознание и информационни технологии.

Ключови думи: GLAM, УниБИТ, библиографски ресурси, рефлексия върху обучението, България.

Въведение

Научноизследователският проект „Информационен портал за архивно-документално наследство на Българското възраждане“, изпълняван по Договор № КП-06-Н 25/2 от 13.12.2018 г. с анекс ФНИ-2912 от 17.12.2020 г. с Фонд „Научни изследвания“ на МОН, финансиран по Конкурс за финансиране на фундаментални научни изследвания – 2018 г., е разработен от доц. д-р Християн Атанасов и включва екип от специалисти от УниБИТ, Националната библиотека „Св. св. Кирил и Методий“ (НБКМ), Държавна агенция „Архиви“ (ДАА) и БАН.

Проектът предлага интердисциплинно фундаментално изследване, което има за резултат създаването на портал, който събира, структурира и систематизира известното ни познание за архивните материали от периода на Българското възраждане.

Основната цел на проекта е: след проучване на достъпните интернет източници и публикувани научносправочни материали (пътеводители, описи, каталози и др.) от различни институции – архиви, библиотеки, музеи, да изгради информационен портал, който да „централизира“ разпръснатото ни познание (съхранявано в различни институции и на различни географски места) за документите от Възраждането. На едно място да бъдат събрани данни, където е възможно на ниво архивна единица и документ, от различни институции, които са напълно независими едни от други и работят по различни проекти, имат различни приоритети, подведомствени са на различни министерства и ведомства. Проектът създава условия за преодоляване на информационните ограничения и разпръснатостта и предлага подхода на портала като инструмент за систематизиране и централизиране на информационни масиви, които съдържат документи за Възраждането [1], [2].

Преследвайки основната си цел – изграждането на „Информационен портал за архивно-документално наследство на Българското възраждане“, проектът реализира и няколко допълнителни цели, които придават добавена стойност.

Проблем е и непознаването и/или неизползването на добрата архивна метода при описанието на документите и тяхното дигитализиране от служители в по-малки местни и локални институции, които съхраняват документи от периода. Поради това втората допълнителна цел на проекта е изготвянето на библиографски списъци с научни издания за добрите практики при описанието и дигитализирането на документите в България и чужбина. Целят се инкорпорация на тази библиографска информация в създаден методически панел към Информационния портал и прилагане на линкове към съответните публикации при съблюдаване на законовите възможности за достъп до защитено от авторското право съдържание. Това ще популяризира добрите практики при описанието и дигитализирането на документите и ще стимулира институциите от отделните региони, градове и села да базират работата си върху съществуващите стандарти при архивната работа и да се разгърне диалог за синхронизиране и избор на адаптирани съществуващи формати за описание с цел в перспектива да бъде осигурена оперативна съвместимост за обмен на данни. Акумулираните информация и практики могат да послужат за модел на отделните институции и те да бъдат стимулирани да пристъпят към осъществяването на дейности по описанието на документални масиви за осигуряване на тяхната достъпност за изследователи и граждани.

Тази подцел може косвено да подпомогне междуинституционалния диалог и сътрудничество [1], [2].

Генерирането на тази библиографска информация е и възможност за осъществяване на нови методически подходи в учебния процес в академичното образование.

Методология на изследването

Настоящият доклад има за цел да представи кратък обзор на съдържанието на тематичните библиографски списъци по проекта, чиито съставители са изследователи от екипа на проекта. Изследва се и тяхната рефлексия върху процеса на обучение на бъдещите специалисти от специалностите „Архивистика и документалистика“ и „Библиотечен и информационен мениджмънт“ към катедра „Библиотечен мениджмънт и архивистика“ при Факултета по библиотекознание и културно наследство на Университета по библиотекознание и информационни технологии.

Библиографските ресурси по проект „Информационен портал за архивно-документално наследство на Българското възраждане“ – елемент от обучението на студентите в катедра „Библиотечен мениджмънт и архивистика“

В УниБИТ активно се работи за повишаване на качеството и приложимостта на ученето и преподаването. Един от елементите в обучението, на който се залага, е ориентиран към възможността студентите да станат мотивирани специалисти, подготвени за нуждите на обществото и допринасящи за неговото развитие. Това се постига чрез непрекъснато актуализиране на учебните планове на базата на научните изследвания и постижения в конкретната област и в пряка връзка с водещи организации и с бизнеса. Налагат се и редица промени, свързани с включването на повече интердисциплинни курсове и със съчетаването на елементи на академичното и професионалното обучение. Днес университетите, наред с актуализация на програмите, търсят нови и ефективни подходи и образователни технологии, за да отговорят на интересите на обучаемите и на обществените нужди. Възприемането на новите очаквания на работодателите за резултатите от академичното обучение в системата на висшето образование е първата стъпка към развитието на модерни образователни програми. След нея се отварят нови посоки за избор на адекватни методи за овладяване на знанията, уменията и компетенциите от страна на бъдещите специалисти. Затова и преподавателите в УниБИТ се стремят да повишат качеството на преподаване и обучение, като включват в лекционните си курсове

иновативни и атрактивни за студентите методи на обучение, насочени към задълбочаване на мотивацията и развиване на способностите.

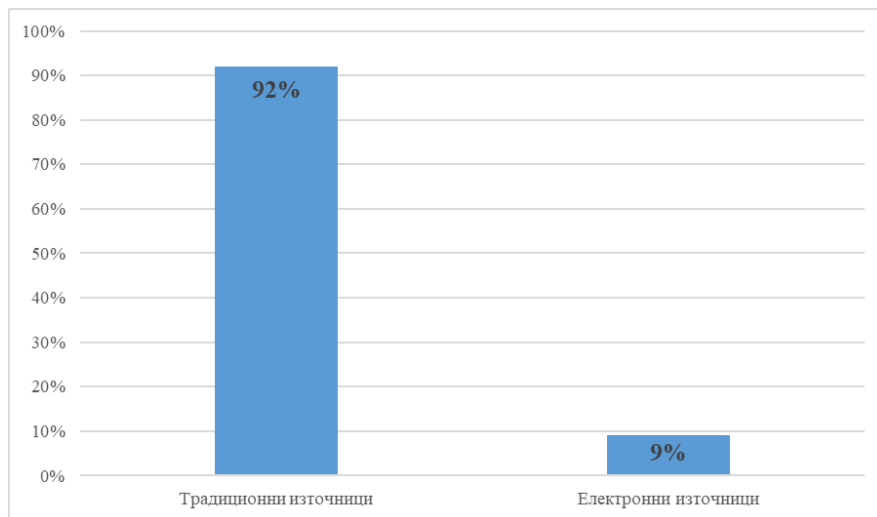
В Парижкото комюнике от 25 май 2018 г. един от аспектите за постигане на качествено образование гласи: „Студентите трябва да се справят с научни изследвания или дейности, свързани с научните изследвания и иновациите на всички нива на висшето образование, за да се развива техният критически и творчески начин на мислене, което ще им позволи да намерят нови решения на възникващите предизвикателства“¹. Следвайки тази идея, през последните години в университета се откроя тенденция за внедряване на различни форми на активно учене и включване на студентите в научноизследователски проекти и задачи.

Целта на преподаването е да направи овладяването на теоретичните знания и практическите умения от страна на студентите по-бързо, лесно, ефективно и приятно. Характеристиките на качествено обучение са: ясни цели, подходяща подготовка, адекватни методи на преподаване и оценяване, значими резултати, ефективно представяне, рефлексивна критика.

Чрез използването на библиографските ресурси, създадени по горепосочения проект, се открива възможност за внедряване на нови методически подходи в образователния процес на академичното образование по специалностите „Архивистика и документалистика“ и „Библиотечен и информационен мениджмънт“. Тъй като принципите, върху които е изградено обучението на студентите, са: осигуряване на интердисциплинарен характер на обучението, отговарящ на същността и спецификата на културната и социалната област, в която ще се осъществява бъдещата им професионална реализация, както и солидна информационна осигуреност на образователния процес.

В първия етап на проекта са изготвени три тематични библиографии, които обогатяват възможностите за подпомагане на учебния процес чрез обезпечаването му с информационни ресурси с висока библиографска стойност, защото е важно да се осмисля и използва натрупаната информация, да се оценява и усвоява като трайно знание. Съчетаването на традиционните библиографски форми с възможностите на модерността на информационната култура изгражда новото информационно поведение на потребителите от XXI век и маркира нов еволюционен етап в развитието на библиографознанието. Нивото на информационно-библиографската култура на съвременния човек може бъде определено от степента на познаване на публично достъпни източници на информация и от възможностите за използване на тези източници.²

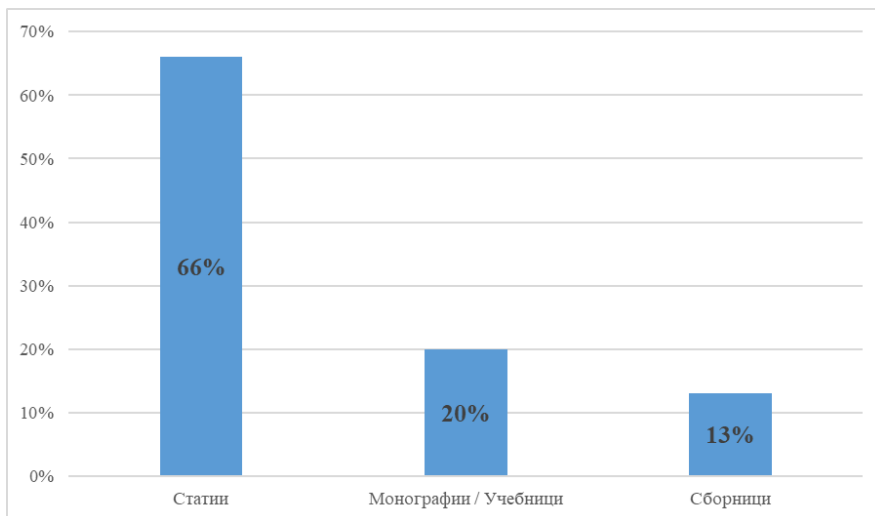
Първата тематична библиография „Добри практики за дигитализиране на архивни документи“ със съставители: доц. д-р Красимира Александрова, доц. д-р Християн Атанасов, доц. д-р Елена Савова, гл. ас. д-р Събина Ефтимова-Илиева, гл. ас. д-р Елисавета Цветкова, д-р Ваня Аврамова, обхваща 101 библиографски описания. Те отразяват традициите и новите практики, наложили се в областта на дигитализацията на архивни документи.

Фиг. 1. Разпределение традиционни – електронни ресурси в библиографията

Според процентното представяне на фиг. 1 преобладаващи в тази библиография са традиционните източници (91%). Това се дължи на факта, че голяма част от статиите са от професионалния печат, който все още излиза предимно в традиционна форма.

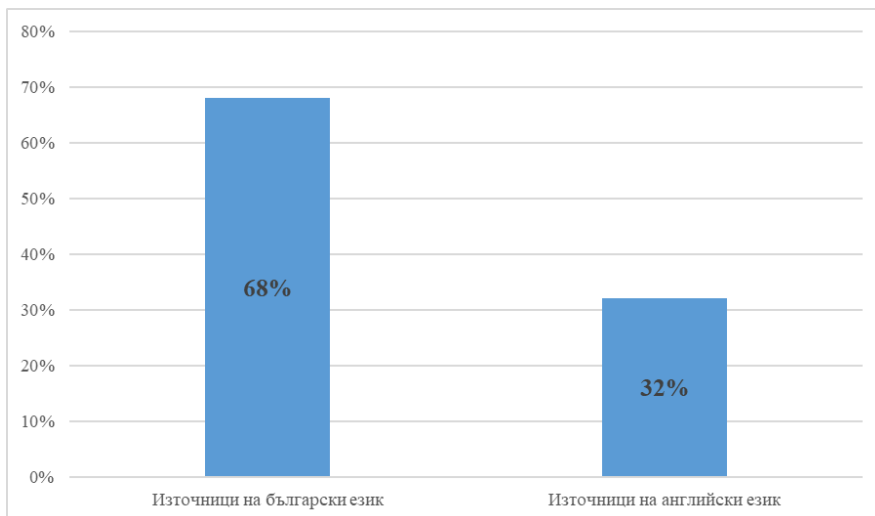
Следваща специфика на включените в тематичната библиография ресурси, която ще откروим, е съотношението по вид на публикациите. В изданието преобладават статиите (66%), следвани от монографии/учебници (20%) и от сборници (14%) (фиг. 2).

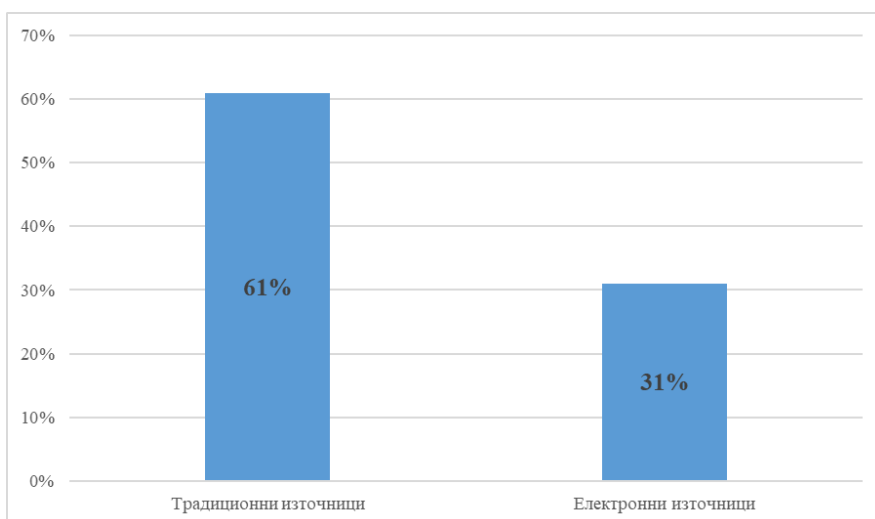
Фиг. 2. Съотношение според вида на публикацията

Във втората тематична библиография „Добри практики за традиционно съхранение и описание на архивни материали“ със съставители: доц. д-р Красимира Александрова, доц. д-р Християн Атанасов, доц. д-р Елена Савова, гл. ас. д-р Събина Ефтимова-Илиева, гл. ас. д-р Елисавета Цветкова, д-р Ваня Аврамова, са включени 94 библиографски описания. Тук са представени основно статии от двете специализирани списания: „Архивен преглед“ и „Известия на държавните архиви“. Подборът на публикациите е съобразен с нуждата да се открият добрите практики за традиционно съхранение и описание на архивни материали от България и чужбина. При изготвянето на библиографията се отличават някои специфики на съществуващите практики, които се нуждаят от осъвременяване и синхронизиране спрямо изискванията на новата информационна среда за трансфер на знания.

В третата тематична библиография, озаглавена „Дигитализация, дигитални колекции и авторско право“, със съставители: проф. дн Тая Тодорова, д-р Ваня Аврамова, доц. д-р Елена Савова, гл. ас. д-р Елисавета Цветкова, гл. ас. д-р Събина Ефтимова-Илиева, доц. д-р Християн Атанасов, са подбрани 287 ресурса. Фигури 3 и 4 представят ранжирането на библиографския масив според езика на документите и според вида – традиционни или електронни източници на информация са документите.

Фиг. 3. Разпределение по език на ресурсите

Фиг. 4. Разпределение традиционни – електронни ресурси

Съотношението между публикациите на български и на английски език (респективно 32% и 68%) и между традиционни и електронни източници (респективно 39% и 61%) налага извода, че през последните години все по-активно се работи и публикува по въпросите на дигитализацията и авторското право както от чужди автори, така и от български изследователи. Активен научен обмен по

тази проблематика протича чрез електронни документи и в дигитална среда.

Важно уточнение по отношение на обема на представяните три тематични библиографии е, че в тях са включени само строго профилирани по конкретните теми публикации. Отчитаме, че не е постигната пълнота по всички аспекти на изследователските интереси. И трите библиографии разглеждаме като “work in progress” и ще бъдат допълвани с нови записи.

Работата с подобни ресурси е ключов елемент при изграждането на библиографската култура на студентите. Стимулират се тяхното ефективно ориентиране в глобалната информационна среда и усвояването на съвременни професионални компетенции. Библиографското знание е свързано с умението за намиране и правилно тълкуване на информацията и е гарант за резултатност и качествено навигиране в информационното пространство. По този начин библиографската култура се превръща в надежден механизъм за регулиране на взаимоотношението човек – информационна среда.

Заклучение

Висшите училища отделят все по-голямо внимание на подготовката на студентите за тяхната бъдеща професионална реализация. Успехите се постигат чрез осигуряване на обучение, базирано на актуализирани учебни планове и програми, при активно сътрудничество с работодателите и бизнеса и интернационализация на висшето образование. Необходимо е да се създават специалисти с „преносими“ умения, които да се приспособяват успешно към динамичните промени в съвременното общество. Това, което трябва да предложи образованието, е разнообразие от преживявания, ситуации, обстоятелства.

В катедра „Библиотечен мениджмънт и архивистика“ при УниБИТ бакалавърските специалности „Архивистика и документалистика“ и „Библиотечен и информационен мениджмънт“ подготвят бъдещи специалисти за т.нар. GLAM сектор. Професионалният профил на тези кадри изисква да имат задълбочени познания за основните принципи за аналитико-синтетичната обработка, съхраняване и обслужване на разнообразен документален поток. Използването на разнообразни ресурси, обединяващи знанието от различни научни направления, обогатява формите за работа със студентите и допринася за създаването на релация между проектните дейности и обучението на студентите.

Благодарности

Текстът е резултат на работата по научноизследователски проект на тема: „Информационен портал за архивно-документално наследство на Българското възраждане“ (Договор КП-06-Н 25/2, 13.12.2018, Фонд научни изследвания).

Бележки

¹ Paris Communiqué, Paris, May 25th 2018,

<https://www.mon.bg/upload/17773/EHEAParis2018_Comm_final_bg.>.

² Aleksandrova, Krasimira. Bibliografiyata v konteksta na savremennata informatsionna paradigma. Sofia, 2015, 296 s.

[Александрова, Красимира. Библиографията в контекста на съвременната информационна парадигма. София, 2015, 296 с.]

References/Литература

1. Atanasov, H. Accessing reliable information: An information portal on archival records for training BA students in archival and documentary studies specialty. – In: *EDULearn19 Proceedings*, 2019, pp. 10572 – 10579.

2. Atanasov, H., T. Todorova. Improving Access to Information About the Cultural Heritage of the Bulgarian Revival. – In: *ICERI2019 Proceedings*, 2019, pp. 3617 – 3620.

За авторите

Събина Ефтимова е магистър по „Библиотечен мениджмънт“ и „Защита на КИН в Република България“ към УниБИТ, магистър по „Юридическа психология“, ПНУП и „Специална педагогика“ към ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, магистър по „Масови комуникации и журналистика“ и „Социална работа със зависими лица“ към ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“. През 2012 г. успешно защитава първия докторат по „Библиотерапия“ в България.

За контакт с автора: s.eftimova@unibit.bg

Таня Тодорова е проф. дн, ръководител на катедра „Библиотечен мениджмънт и архивистика“ и заместник-ръководител на ЮНЕСКО катедра „ИКТ в библиотечните науки, образованието и културното наследство“ при УниБИТ.

За контакт с автора: t.todorova@unibit.bg

Елена Савова е доц. д-р, преподавател в катедра „Библиотечен мениджмънт и архивистика“. Доктор е по научната специалност „Книгознание, библиотекознание, библиография“, доцент по научна специалност „Обществени комуникации и информационни науки“. Автор

е на монографията „Университетски библиотечни трансформации“ (2015), на учебника „Компютърни информационни технологии“ (2014) и на повече от 30 публикации в областта на приложението на информационните технологии в библиотеките, информационната компетентност, цифровите и електронните библиотеки, библиотечния мениджмънт.

За контакт с автора: e.ignatova@unibit.bg

BIBLIOGRAPHIC RESOURCES PRESENTING GOOD PRACTICES OF TRADITIONAL DESCRIPTION, DIGITIZATION AND STORAGE OF ARCHIVAL MATERIALS AND THEIR REFLECTION ON TRAINING OF STUDENTS

Sabina Eftimova, Tania Todorova, Elena Savova

University of Library Studies and Information Technologies

Abstract: In 2018 the research project entitled “Information Portal for Archival-Documentary Heritage of the Bulgarian Revival” was launched, under Contract № KP-06-N 25/2, 13.12.2018 with Annex FNI-2912, 17.12.2020. The Project main goal is to create a Portal that collects, structures, and systematizes the existing knowledge of archival materials from the period of the Bulgarian Revival.

This paper aims to provide a brief overview of the content of the following thematic bibliography, prepared under the implementation of the research tasks at the project. The compilers of those resources are focused on their reflection on the training process of future professionals, also.

Keywords: GLAM, ULSIT, bibliographic resources, Information Portal, Bulgarian Revival, Archival and Documentary Studies.

About the authors

Sabina Eftimova is an MA graduate in “Library Management” and in “Protection of Cultural and Historical Heritage in the Republic of Bulgaria” from SULTSIT; an MA graduate in “Forensic Psychology“, “Pre-School and Primary School Pedagogy” and “Special Pedagogy” from the South-West University “Neofit Rilski” – Blagoevgrad, an MA graduate in “Mass Communications and Journalism” and in “Social Work with Dependents” from “St. Cyril and St. Methodius” University in Veliko Turnovo.

In 2012 she successfully defended a PhD thesis in “Bibliotherapy” – the first one of its kind in Bulgaria.

To contact the author: s.eftimova@unibit.bg

Tania Todorova is a Prof. DSc, a Head of Library Management and Archival Studies Department and Deputy Chair of UNESCO Department “ICT in Library Studies, Education and Cultural Heritage” at ULSIT.

To contact the author: t.todorova@unibit.bg

Elena Ignatova, Assoc. Prof., PhD, is a lecturer at the Library Management and Archival Studies Department. She is a PhD in the field of Bibliology, Librarianship, Bibliography, Assoc. Professor in the field of Public

Communication and Information Sciences. Author of the monograph “University Library Transformations” (2015), textbook “Computer Information Technologies” (2014) and more than 30 publications in the field of application of information technologies in libraries, information competence, digital and electronic libraries, library management.

To contact the author: e.ignatova@unibit.bg